

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.12.96>

УДК 336.143

A. B. Vatulov,

к. е. н., доцент, Державний торговельно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-1550-0966>

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ

A. Vatulov,

PhD in Economics, Associate Professor,

State University of Trade and Economics

INSTITUTIONAL PRINCIPLES OF FISCAL POLICY FORMATION

У статті розкрито сутність інституційних засад формування фінансово-бюджетної політики. Від якості реалізації інституційних механізмів фінансової політики значною мірою залежить динаміка розвитку фінансово-економічної системи держави. Визначено, що важливого значення набуває забезпечення узгодженості бюджетно-податкової політики з борговою, митною, інвестиційною, грошово-кредитною політикою, координація дій відповідних регуляторних інституцій на всіх рівнях державного управління. Вагомого значення набуває поглиблення розуміння економічної сутності фінансової політики держави як дієвого інструменту стимулювання економічного розвитку, подальше вдосконалення

інституційних і методологічних підходів до формування державного фінансового механізму. Еволюція інституту державної фінансової політики, що передбачає цілеспрямоване формування та впровадження норм, правил і формальних інститутів, адекватних умовам трансформаційних змін, створює передумови для відповідних балансів у системі державних фінансів. Показано, що реалізація запланованих інституційних змін здатна забезпечити зростання ефективності механізмів управління державними фінансами у напрямку соціально-економічного розвитку. Інституційна бюджетна архітектура визначає оптимальні бюджетні пропорції, зокрема співвідношення дохідної та видаткової частин бюджету, параметри бюджетного дефіциту, граничні обсяги державного боргу у відношенні до валового внутрішнього продукту, структуру бюджетних доходів і видатків, склад та динаміку державного боргу, джерела фінансування бюджетного дефіциту. Інститути державного фінансового регулювання перебувають у постійному процесі модернізації та розвитку, що супроводжується удосконаленням підходів до управління державними фінансами. Важливою умовою функціонування системи фінансових інститутів є поступове зростання рівня їх результативності. Реалізація стратегічних цілей соціально-економічного розвитку країни потребує формування та вдосконалення інституційних підходів до розвитку державної фінансової політики. Вагомим є, що формування і реалізація ключових напрямів фінансового забезпечення соціального розвитку держави мають ґрунтуватися на системі суспільно-економічних відносин з урахуванням еволюції інституційної архітектури та рівня фіскальної ефективності фінансово-бюджетної системи, що створює передумови для підвищення рівня добробуту населення, досягнення динамічної макроекономічної рівноваги та посилення збалансованості бюджетно-податкового середовища.

The article reveals the essence of the institutional principles of the formation of financial and budgetary policy. The dynamics of the development of the financial and economic system of the state largely depends on the quality of the implementation of institutional mechanisms of financial policy. It is determined that the important ensuring the consistency of budget and tax policy with debt, customs, investment, and monetary policy, coordinating the actions of relevant regulatory institutions at all levels of government. Deepening the understanding of the economic essence is of great importance of the state financial policy as an effective instrument for economic development, further improvement of institutional and methodological approaches to the formation of the state financial mechanism. The evolution of the institution of state financial policy, which provides the purposeful formation and implementation of norms, rules and formal institutions adequate to the conditions of transformational changes creates the prerequisites for appropriate balances in the public finance system. It is shown that the implementation of planned institutional changes can ensure increased efficiency mechanisms for managing public finances in the direction of socio-economic development. State financial regulation institutions are in a constant process of modernization and development, which is accompanied by the improvement of approaches to public finance management. An important condition for the functioning of the system of financial institutions is the gradual increase in the level of their effectiveness. The implementation of the strategic goals of the country's socio-economic development requires formation and improvement of institutional approaches to the development of state financial policy. It is important that the formation and implementation of key areas of financial support for the social development of the state should be based on the system of socio-economic relations, taking into account the evolution of institutional architectonics and the level of fiscal efficiency of the financial and budgetary system, which creates the prerequisites for increasing the level of well-being of the population, achieving dynamic macroeconomic equilibrium, and strengthening the balance of the budgetary and tax environment.

Ключові слова: державні фінанси, фінансово-бюджетна політика, інституційні засади, фінансове забезпечення, суспільний розвиток.

Keywords: public finances, fiscal policy, institutional frameworks, financial security, social development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. Вагомого значення набуває поглиблення розуміння економічної сутності фінансової політики держави як дієвого інструменту стимулювання економічного розвитку, подальше вдосконалення інституційних і методологічних підходів до формування державного фінансового механізму. Еволюція інституту державної фінансової політики, що передбачає цілеспрямоване формування та впровадження норм, правил і формальних інститутів, адекватних умовам трансформаційних змін, створює передумови для відповідних балансів у системі державних фінансів. У сучасних умовах бюджетно-податкова система повинна слугувати інструментом досягнення соціально-економічних цілей розвитку країни, сприяти мінімізації структурних диспропорцій, проявами яких є суттєвий бюджетний дефіцит, інфляційні процеси, зростання безробіття. За сучасних умов модель економічного зростання повинна інтегрувати інноваційні та соціально орієнтовані фінансово-бюджетні складові, що сприятиме якісному функціонуванню системи державних фінансів. Від якості реалізації інституційних механізмів фінансової політики значною мірою залежить динаміка розвитку фінансово-економічної системи держави.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ. Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених у сфері розвитку фінансово-бюджетних відносин можна назвати праці Ш. Бланкарта [1], Дж. М. Кейнса, А. Парето, К. Рау, В. Танзі, П. Самуельсона, Дж. Стігліца. Питання управління державними фінансами досліджуються у працях вітчизняних вчених: Т. Канєвої [2], С. Качули [6], І. Лук'яненко, А. Мазаракі, В. Макогон [7,8], І. Любчак [9,10], М. Пасічного [2], Ю. Радіонова [10], В. Федосова, І. Чугунова [2,3,6-10] та інших.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ. Основним завданням дослідження є розкриття сутності та удосконалення інституційних механізмів формування фінансово-бюджетної політики.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ. Інститути фінансової політики формуються як результат інтеграційного розвитку фінансової системи та відповідають потребам розширення інвестиційних процесів, у яких держава відіграє провідну роль. Важливого значення набуває забезпечення узгодженості бюджетно-податкової політики з борговою, митною, інвестиційною, грошово-кредитною політикою, координація дій відповідних регуляторних інституцій на всіх рівнях державного управління. Задля економічного розвитку держава вдається до зменшення податкового навантаження, підвищення рівня заробітної плати та бюджетних видатків. Необхідним є дотримання співвідношення між обсягом сплачених податків і вартістю суспільних благ та послуг. За умов інституційної багатукладності це сприятиме поступовому переходу від застарілих інституційних моделей до більш ефективного суспільного устрою. Значущість цього інституту зумовлюється, його регулятивним впливом на економічні відносини через визначення напрямів використання бюджетних ресурсів у межах основного фінансового документа держави, розподільчою природою бюджету. Розвиток країн із трансформаційною економікою характеризується інституційними перетвореннями у сфері фінансової політики, спрямованих на підвищення її результативності та пристосування до актуальних тенденцій світового розвитку. В умовах інтенсифікації інтеграційних і глобалізаційних процесів посилюється поширення уніфікованих норм, правил і стандартів здійснення фінансової діяльності. Фінансову глобалізацію доцільно трактувати як розширення доступу до необхідного обсягу інформаційних ресурсів та інфраструктури світової фінансової системи. За сучасних умов національні фінансові системи функціонують як складові єдиного інтегрованого фінансового простору, що зумовлює наявність як позитивних ефектів, так і

потенційних ризиків. При цьому фінансова глобалізація виступає динамічним процесом, що супроводжується інституційними зрушеннями.

Важливим є окреслення відповідальних виконавців, визначення результативних показників їх діяльності з урахуванням досягнення соціально-економічних ефектів, розроблення альтернативних сценаріїв фінансово-бюджетної політики та формування узгодженої структури інструментів її реалізації з урахуванням макроекономічної динаміки. Реалізація зазначених завдань вимагає належної координації між основними складовими фінансової політики та врахування лагових ефектів під час впровадження податкових, бюджетних і монетарних регуляторних заходів. Дотримання цього принципу зумовлює необхідність формування інституційної бази для експертного обговорення пріоритетів державної фінансової політики та здійснення прогностичної оцінки ризиків послаблення фінансової стабільності внаслідок ухвалення відповідних управлінських рішень у бюджетній сфері. Важливим є також налагодження ефективної комунікаційної політики між органами державного управління, відповідальними за формування фінансової політики, та інститутами громадянського суспільства. Це сприятиме зміцненню довіри до фінансових органів і підвищенню спроможності держави своєчасно запобігати виникненню потенційно негативних економічних ситуацій. Координація діяльності фіскальних інституцій може бути забезпечена шляхом їх тісної взаємодії у процесі розробки та реалізації цілей і завдань фінансової політики. Визначальним методологічним орієнтиром у процесі формування державної фінансової політики є принцип інституційної визначеності. Поняття результативності фінансової політики держави пов'язане з якістю інституційного середовища, у межах якого вона розробляється та реалізується. Передусім доцільно звернути увагу на нормативно-правову базу, що регламентує функціонування державних інститутів, окреслює коло їхніх повноважень, прав, обов'язків і відповідальності. Водночас важливою передумовою ефективності є утвердження у суспільстві принципу

верховенства права, що можливе за умови неухильного дотримання чинного законодавства, активної участі громадськості у підготовці законодавчих ініціатив, здійснення їх фахової фінансово-економічної експертизи, готовності більшості населення до сприйняття й виконання нових правил та норм. Процес формування фінансової політики ґрунтується на взаємодії таких ключових елементів, як інформаційне забезпечення, прогнозування, планування, аналітична обробка даних, моніторинг і контроль. Інформаційна складова передбачає здійснення системної та цілеспрямованої діяльності уповноважених органів щодо формування комплексу соціально-економічних індикаторів, необхідних для отримання достовірної та повної інформації під час визначення стратегічних напрямів і конкретних параметрів фінансової політики держави. Вагоме значення має узагальнення досвіду реалізації структурних трансформацій фінансових систем у зарубіжних країнах, які показали позитивні результати та можуть бути адаптовані до національних умов. Необхідним є забезпечення суспільних потреб, досягнення збалансованого розвитку національної економіки та формування ефективної системи соціального захисту населення [2,8].

Інституційна архітектоніка державної фінансової політики перебуває у стані постійної еволюції та вдосконалюється одночасно з розвитком інституційної системи суспільства. При цьому інституційні трансформації мають поступовий характер, що зумовлює перехід від застарілих до нових інститутів з урахуванням інерції попереднього розвитку, яка формує інституційну стійкість соціально-економічної системи. Реалізація запланованих інституційних змін здатна забезпечити зростання ефективності механізмів управління державними фінансами у напрямку соціально-економічного розвитку. За сучасних умов модель економічного зростання повинна інтегрувати інноваційні та соціально орієнтовані фінансово-бюджетні складові, що сприятиме якісному функціонуванню системи державних фінансів. Відповідність податкової політики актуальним соціально-економічним реаліям зумовлює оптимальне податкове

навантаження на економіку. Баланс у відносинах між фіскальними органами та платниками податків формує суспільне сприйняття інституту оподаткування та сприяє досягненню стратегічних цілей соціально-економічного розвитку держави. Достатній рівень довіри до фіскальних інституцій збільшує фіскальний потенціал держави та можливості щодо надання якісних публічних послуг. До системоутворюючих механізмів податкової політики належить структура податкової системи, зокрема співвідношення загальнодержавних і місцевих податків та зборів, прямих і непрямих податкових платежів, податків на майно й капітал, податкового навантаження на юридичних і фізичних осіб. До комплексних механізмів податкової політики доцільно віднести спеціальні режими оподаткування, такий інструментарій передбачає застосування особливого порядку оподаткування до відповідних категорій платників податків шляхом надання пільгових умов. Загалом механізм податкової політики охоплює сукупність елементів, представлених певними податковими інструментами, ефективність яких значною мірою залежить від якості правового середовища. Інструменти податкової політики можуть бути систематизовані за економічним, адміністративним підходами, у тому числі загальний рівень оподаткування як фактор впливу на економічні процеси, структура податкової системи з розмежуванням загальнодержавних і місцевих податків та зборів, пропорції між прямими й непрямими податками, податкові ставки. Важливу роль відіграють податкові пільги, визначення кола платників податків, порядок нарахування, сплати податкових платежів, об'єкти і база оподаткування, строки виконання податкових зобов'язань, методика обчислення сум податків. Окрему групу інструментів формують податковий контроль, заходи відповідальності, податкові знижки, чітке визначення прав, обов'язків і відповідальності як посадових осіб контролюючих органів, так і платників податків у системі фіскальних відносин. Механізм податкової політики являє собою цілісну систему правових норм, управлінських методів та інституційних структур, сукупна дія яких спрямована на досягнення

стратегічних цілей соціально-економічного розвитку країни. Основою ефективного функціонування механізму податкової політики має виступати узгоджена взаємодія інструментів оподаткування для досягнення суспільного розвитку. Важливою передумовою результативності податкової політики є її комплексне формування та практичне застосування в межах стратегії розвитку державних фінансів України у тісному взаємозв'язку з інституційними перетвореннями, спрямованими на становлення стимулюючої податкової системи та конкурентоспроможного економічного середовища. У сучасних умовах бюджетно-податкова система повинна слугувати інструментом досягнення соціально-економічних цілей розвитку країни, сприяти мінімізації структурних диспропорцій, проявами яких є суттєвий бюджетний дефіцит, інфляційні процеси, зростання безробіття. Вагомого значення набуває поглиблення розуміння економічної сутності фінансової політики держави як дієвого інструменту стимулювання економічного розвитку, подальше вдосконалення інституційних і методологічних підходів до формування державного фінансового механізму [3,9].

Еволюція інституту державної фінансової політики, що передбачає цілеспрямоване формування та впровадження норм, правил і формальних інститутів, адекватних умовам трансформаційних змін, створює передумови для відповідних балансів у системі державних фінансів. Інституційна бюджетна архітектоніка визначає оптимальні бюджетні пропорції, зокрема структуру бюджетних доходів і видатків, склад та динаміку державного боргу, джерела фінансування бюджетного дефіциту. Водночас бюджетна архітектоніка охоплює базові засади бюджетного процесу, закріплені у нормативно-правових актах України. Поєднання інструментів державного регулювання та механізмів саморегулювання зумовлює потребу у функціонуванні розвиненої та узгодженої інституційної системи й відповідних інститутів. Інститути державного фінансового регулювання перебувають у постійному процесі модернізації та розвитку, що

супроводжується удосконаленням підходів до управління державними фінансами. Важливою умовою функціонування системи фінансових інститутів є поступове зростання рівня їх результативності. Від якості реалізації інституційних механізмів фінансової політики значною мірою залежить динаміка розвитку фінансово-економічної системи держави. Характерною ознакою становлення фінансових систем як у країнах з розвинутою економікою, так і в державах із трансформаційними економіками є систематичне інвестування ресурсів, у тому числі економічних, у формування та накопичення знань, що сприяє підвищенню рівня адаптивної ефективності. За умов постійного оновлення знань і врахування недоліків відбувається зростання результативності фінансової політики та посилення стійкості фінансової системи. Формування і реалізація ключових напрямів фінансового забезпечення соціального розвитку держави мають ґрунтуватися на системі суспільно-економічних відносин з урахуванням еволюції інституційної архітектури та рівня фіскальної ефективності фінансово-бюджетної системи, що створює передумови для підвищення рівня добробуту населення, досягнення динамічної макроекономічної рівноваги та посилення збалансованості бюджетно-податкового середовища. Інституційний підхід до формування фінансово-бюджетної архітектури як ключової детермінанти економічного зростання передбачає використання сукупності гнучких фіскальних інструментів, застосування яких зумовлюються характером поточного економічного середовища, ступенем бюджетно-податкової збалансованості та рівнем фінансової стабільності. Запровадження зазначеної концепції створює підґрунтя для підвищення результативності системи управління державними фінансами, посилює її адаптаційні можливості щодо реагування на структурні та трансформаційні зрушення в національній економіці. Центральне місце у системі формування та реалізації фінансово-бюджетної політики держави належить Міністерству фінансів України, яке виступає провідним органом державного управління у сфері розроблення та

впровадження державної фінансової, бюджетної, податкової та митної політики, орієнтованої на досягнення довгострокового, збалансованого і сталого соціально-економічного розвитку країни. У межах визначених повноважень даний фінансовий інститут забезпечує формування фінансових ресурсів і спрямування їх на пріоритетні напрями розвитку держави, здійснює комплекс дій, спрямованих на підвищення ефективності управління системою державних фінансів, формує основні напрями бюджетної політики на відповідний бюджетний період. Водночас здійснює прогнозування та аналітичне оцінювання бюджетних доходів, удосконалює методичні засади фінансово-бюджетного планування, формує напрями розвитку міжбюджетних відносин, здійснює регулювання у сфері бухгалтерського обліку та фінансово-бюджетної звітності [3,10].

Вагоме значення у функціонуванні фінансово-бюджетної системи належить фіскальним органам, зокрема Державній податковій службі України діяльність якої спрямована на забезпечення повноти й стабільності податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів. До кола основних завдань належить підготовка пропозицій щодо вдосконалення податкового законодавства, підвищення ефективності процедур податкового адміністрування, створення сприятливого інституційного середовища, формування належного рівня податкової культури. Вагому роль у системі фінансово-бюджетних інститутів виконує Державна аудиторська служба України, яка функціонує як центральний орган державного управління, уповноважений здійснювати державний фінансовий контроль за використанням державних фінансових ресурсів, дотриманням законності, економічної доцільності й ефективності використання бюджетних коштів. Через реалізацію контрольних і моніторингових функцій дана інституція забезпечує посилення фінансової дисципліни та підвищення результативності реалізації державної фінансової політики. Рівень розвитку фінансової системи, склад фінансових інституцій і низка застосовуваних інструментів значною мірою визначають інституційні межі та потенціал

соціально-економічного розвитку країни, що зумовлює провідну роль фінансових інститутів у забезпеченні економічного зростання. Визначальне значення для економічного розвитку держави мають інститути, параметри макроекономічного середовища, рівень інноваційної активності, умови здійснення підприємницької діяльності, стан інфраструктури, якість людського капіталу, екологічні чинники, результативність функціонування ринку праці, рівень технологічного забезпечення. Стабільна сукупність базових інститутів, які зумовлюють еволюційний поступ інституційних структур, формує відповідну матрицю реалізації концепції системи раціональних структурно-функціональних трансформацій. Інституційна система перебуває у стані певних змін, що зумовлено недостатньою відповідністю чинних інститутів окремим характеристикам сучасного соціально-економічного середовища. У межах фінансової системи функціонують інститути, які визначають рівень ефективності її діяльності як інструменту соціально-економічного розвитку країни, у зв'язку з чим актуальності набуває оцінювання фінансових інституцій, що істотно впливає на спроможність державної фінансової політики. У сучасних умовах простежується тенденція до посилення ролі державних фінансів у регулюванні соціально-економічних процесів. Реалізація стратегічних цілей соціально-економічного розвитку країни потребує формування та вдосконалення інституційних підходів до розвитку державної фінансової політики. За умов структурних економічних перетворень суспільний поступ вимагає впровадження системних змін, спрямованих на підвищення ефективності функціонування економіки, зокрема бюджетної та податкової системи, що створює необхідні передумови для зростання рівня соціального добробуту населення. До ключових передумов забезпечення довгострокового економічного розвитку належать рівень технологічного укладу економіки, якість інституційного середовища, ступінь інтеграції країни у світові відносини. При цьому інституційне середовище відображає якість суспільних норм взаємодії економічних суб'єктів, систему правил, обсяги та

інтенсивність державного фінансового регулювання, що формують відповідні умови для соціально-економічного розвитку країни.

ВИСНОВКИ. Формування і реалізація ключових напрямів фінансового забезпечення соціального розвитку держави мають ґрунтуватися на системі суспільно-економічних відносин з урахуванням еволюції інституційної архітекτονіки та рівня фіскальної ефективності фінансово-бюджетної системи, що створює передумови для підвищення рівня добробуту населення, досягнення динамічної макроекономічної рівноваги та посилення збалансованості бюджетно-податкового середовища. Інституційна бюджетна архітектоніка визначає оптимальні бюджетні пропорції, зокрема структуру бюджетних доходів і видатків, склад та динаміку державного боргу, джерела фінансування бюджетного дефіциту. Важливого значення набуває забезпечення узгодженості бюджетно-податкової політики з борговою, митною, інвестиційною, грошово-кредитною політикою, координація дій відповідних регуляторних інституцій на всіх рівнях державного управління. Вагомим є розуміння економічної сутності фінансової політики держави як дієвого інструменту стимулювання економічного розвитку, подальше вдосконалення інституційних і методологічних підходів до формування державного фінансового механізму. Інститути державного фінансового регулювання перебувають у постійному процесі модернізації та розвитку, що супроводжується удосконаленням підходів до управління державними фінансами. Інституційний підхід до формування бюджетної архітекτονіки як основної детермінанти економічного зростання передбачає використання сукупності гнучких фіскальних інструментів, застосування яких зумовлюються характером поточного економічного середовища, ступенем бюджетно-податкової збалансованості та рівнем фінансової стабільності.

Література

1. Бланкарт Шарль. Державні фінанси в умовах демократії : пер.з нім., К.: Либідь, 2000. 654 с.

2. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В.Канєва, М.Д.Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова. К.: Глобус-Пресс, 2018. 354 с.
3. Чугунов І.Я. Бюджетна стратегія суспільного розвитку. К.:Київ.нац.торг.-екон. ун-т, 2021. 532 с.
4. Чугунов В.І. Фінансово-бюджетна політика в умовах суспільно-економічних перетворень. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 20. С. 125-130.
5. Чугунов В. І. Бюджетна політика економічного зростання. Агросвіт. 2022. № 1. С. 88-94.
6. Чугунов І. Я., Качула С. В. Державна фінансова політика забезпечення соціального розвитку суспільства. Вісник КНТЕУ. 2020. № 2. С. 87-98.
7. Chugunov I., Makohon V., Titarchuk M., Krykun T. The budget policy of Ukraine under martial law. Public and Municipal Finance. 2023. № 12(1), pp. 1-11.
8. Chugunov I., Makohon V., Titarchuk V., Nychyk V., Hrehul V. Financial support for the economy development of Ukraine. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2024. № 1(54), pp. 307-315.
9. Chugunov I., Liubchak I. Budgeting under martial law. Scientia fructuosa. 2024. № 5. P. 4-14.
10. Chugunov,I., Radionov,Yu., Liubchak,I. Financial resilience of Ukraine under martial law. Scientia fructuosa, 2025. № 4. P. 4-19.

References

1. Blankart, Sh. (2000), Derzhavni finansy v umovakh demokratii [State finances in the conditions of democracy], Lybid', Kyiv, Ukraine.
2. Chuhunov, I.Ya. Kanieva, T.V. and Pasichnyi, M.D. (2018), Biudzhethno-podatкова polityka u systemi rehuliuvannia ekonomiky: monohrafiia

[Budget and tax policy in the system of economic regulation], Hlobus-Press, Kyiv, Ukraine.

3. Chuhunov, I.Ya. (2021), Biudzhetna stratehiia suspil'noho rozvytku [Budget strategy for social development], Kyiv.nats.torh.-ekon. un-t, Kyiv, Ukraine.

4. Chuhunov, V.I. (2024), "Financial and budgetary policy in the conditions of socio-economic transformations", Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 20. pp. 125-130.

5. Chugunov, V. (2022), "Budget policy of economic growth", Agrosvit, vol. 1, pp. 88-94.

6. Chuhunov, I.Ya. and Kachula, S.V. (2020), "State financial policy to ensure the social development of society", Visnyk KNTEU, vol. 2, pp. 87-98.

7. Chugunov, I. Makohon, V. Titarchuk, M. and Krykun, T. (2023), "The budget policy of Ukraine under martial law", Public and Municipal Finance, vol. 12 (1), pp. 1-11.

8. Chugunov, I. Makohon, V. Titarchuk, M. Nychyk, V. and Hrehul, V. (2024), "Financial support for the economy development of Ukraine", Financial and credit activity: problems of theory and practice, vol. 1(54), pp. 307-315.

9. Chugunov, I. and Liubchak, I. (2024), "Budgeting under martial law", Scientia fructuosa, vol. 5, pp. 4-14.

10. Chugunov, I. Radionov, Yu. and Liubchak, I. (2025), "Financial resilience of Ukraine under martial law. Scientia fructuosa, vol. 4, pp. 4-19.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2025 р.